

4.10.2026

Alþingi
Umhverfis- og samgöngunefnd
Kirkjustræti
101 Reykjavík

Efni: Frumvarp til laga um breytingu á lögum um varnir gegn snjóflóðum og skriðufjöllum og lögum um Vegagerðina, framkvæmdastofnun samgöngumála (markmið, nýting eigna, framkvæmdaumsjón) 4. mál á 158. löggjafarþingi (þskj. 832).

Meðfylgjandi er umsögn Fjarðabyggðar um frumvarp til laga um breytingu á lögum um varnir gegn snjóflóðum og skriðufjöllum, nr. 49/1997, og lögum um Vegagerðina, framkvæmdastofnun samgöngumála, nr. 120/2012.

Almenn afstaða

Fjarðabyggð fagnar þeim breytingum sem lagðar eru til í frumvarpinu og miða að auknum skýrleika laganna, bættri framkvæmd laganna og auknu öryggi íbúa á hættusvæðum. Sérstaklega er jákvætt að skerpt sé á markmiðsákvæði laganna með áherslu á að aftra manntjóni og slysum af völdum ofanflóða. Þá eru breytingar á fjármögnun og aukin hlutdeild Ofanflóðasjóðs í kostnaði við varnarframkvæmdir og viðhald mikilvæg skref til að tryggja raunhæfa framkvæmd varna.

Fjarðabyggð tekur undir það sjónarmið að nauðsynlegt sé að endurskoða lögin reglulega í ljósi aukinnar váar vegna loftslagsbreytinga og reynslu af ofanflóðum á síðustu árum, m.a. á Austfjörðum. Til að frumvarpið nái tilgangi sínum að fullu og tryggi heildstæða vernd samfélaga á hættusvæðum leggur Fjarðabyggð til eftirfarandi efnislegar breytingar á lagafrumvarpinu:

1. Um markmið og gildissvið laganna

Fjarðabyggð ítrekar sjónarmið sem áður hafa komið fram um að markmið laganna þurfi ekki aðeins að taka til öryggis almennings heldur einnig til eigna og starfsemi atvinnulífs. Á svæðum þar sem atvinnustarfsemi er umfangsmikil getur takmörkuð nýting eigna haft veruleg áhrif á byggðapróun og atvinnuöryggi. Þá leggur Fjarðabyggð sérstaka áherslu á að horft sé til mikilvægra innviða, svo sem spennistöðva, tengivirkja og veitna, sem og skipulagðra útivistar- og skíðasvæða sem eru mikilvægir samfélagsinnviðir í fjórðungnum.

Í því samhengi er bent á að í frumvarpinu sé megináhersla lögð á íbúðarhúsnæði og opinberar stofnanir, en síður á atvinnuhúsnæði. Fjarðabyggð telur mikilvægt að þetta verði endurskoðað þannig að jafnræðis sé gætt milli ólíkra tegunda eigna, eftir því sem við á.

Tillaga að breytingu á 1. gr. frumvarpsins (breyting á 1. gr. laga nr. 49/1997):

másl. 1. mgr. 1. gr. laganna orðist svo:

„Markmið laga þessara er að aftra manntjóni og slysum af völdum ofanflóða, einkum á heimilum, mennta- og heilbrigðisstofnunum og vinnustöðum, svo og að koma í veg fyrir eignatjón og tryggja öryggi mikilvægra innviða, skipulagðra skíðasvæða og atvinnulífs á hættusvæðum, og skal unnið að því svo sem fyrir er mælt í lögum þessum.“

2. Um atvinnuhúsnæði og byggðaðróun

Fjarðabyggð tekur undir þau sjónarmið sem fram koma í umsögnum annarra sveitarfélaga, m.a. Múlapings, um að veruleg áhrif geti orðið á atvinnusvæði þegar nýting þeirra er takmörkuð vegna ofanflóðahættu. Slík þróun getur leitt til hnignunar atvinnusvæða og haft neikvæð áhrif á samfélög til lengri tíma.

Þegar nýting atvinnuhúsnæðis er verulega skert vegna hættumats er nauðsynlegt að Ofanflóðasjóður geti tekið þátt í uppkaupum eða veitt framlög til flutnings á atvinnustarfsemi á örugg svæði innan sveitarfélagsins, til jafns við íbúðarhúsnæði.

Tillaga að breytingu á 9. gr. frumvarpsins (breyting á 11. gr. laga nr. 49/1997):

Við 1. mgr. 11. gr. laganna bætist nýr málslíður, svohljóðandi:

„Á sama hátt er sveitarstjórn heimilt að gera tillögu til ofanflóðanefndar um kaup á atvinnuhúsnæði eða framlag til tilfærslu atvinnustarfsemi af hættusvæði á öruggt svæði innan sveitarfélagsins, enda sýni hagkvæmnis- og áhættumat að slíkt sé hagstæðari kostur en gerð varanlegra varnavirkja.

3. Kostnaður sveitarfélaga við niðurrif og förgun keyptra fasteigna

Í 9. gr. frumvarpsins er lögfest að sveitarfélagi sé óheimilt að selja uppkeyptar eignir nema til flutnings af hættusvæði. Í þeim tilvikum þar sem eignir seljast ekki til flutnings fellur mikill kostnaður við niðurrif, förgun og frágang lóða á sveitarfélög. Þótt greinargerð frumvarpsins vísi til þess að styrkir hafi í reynd verið veittir vegna slíks kostnaðar, telur Fjarðabyggð nauðsynlegt að þessi kostnaðarþáttaka verði lögfest með skýrum hætti.

Tillaga að breytingu á 9. og 11. gr. frumvarpsins (breyting á 11. og 13. gr. laga nr. 49/1997):

Við 3. mgr. 11. gr. laganna bætist nýr málslíður:

„Ofanflóðasjóður skal greiða 99% af kostnaði sveitarfélags við niðurrif, förgun og frágang lóða vegna fasteigna sem keyptar eru eða teknar eignarnámi samkvæmt grein þessari og ekki tekst að selja til flutnings af hættusvæði.“

Við 1. mgr. 13. gr. laganna bætist nýr töluliður:

„6. tölul.: *Kostnað við niðurrif, förgun og frágang lóða vegna eigna á hættusvæðum skv. 3. mgr. 11. gr., 99%.*“

4. Um fjármögnun og trygging markaðra tekna Ofanflóðasjóðs

Fjarðabyggð fagnar hækkun kostnaðarhlutdeildar Ofanflóðasjóðs í 99% en leggur áherslu á að tryggt verði að tekjur af ofanflóðagjaldi renni að fullu til málaflokksins. Þetta er lykilatriði til að tryggja að sveitarfélög geti sinnt lögbundnum verkefnum sínum á þessu sviði og að uppbyggingu varna verði fram haldið eins hratt og kostur er.

Tillaga að breytingu á 10. gr. frumvarpsins (breyting á 12. gr. laga nr. 49/1997):

Við 1. mgr. 12. gr. laganna bætist nýr málslíður, svohljóðandi:

„Tekjur af ofanflóðagjaldi skulu renna óskertar til Ofanflóðasjóðs og skal ráðstöfun þeirra tryggð í fjárlögum ár hvert til samræmis við innheimtu gjaldsins sem og verkefnin sem liggja fyrir til framkvæmda.“

5. Um endurskoðun hættumats, þéttingu byggðar og skýr mælanleg viðmið

Í b- og e-lið 4. gr. frumvarpsins er kveðið á um að við endurskoðun hættumats skuli Veðurstofa Íslands m.a. meta „hvort til greina komi að þetta byggð á viðkomandi svæði og þá með hvaða skilyrðum“. Fjarðabyggð telur nauðsynlegt að tryggja að slík ákvörðunartaka og skilyrðissetning grundvallist á fyrirfram skilgreindum, gagnsæjum og mælanlegum viðmiðum.

Gildandi hættumat byggist á staðaráhættu einstaklings. Fjölgun húsa neðan varnavirkja eða á þegar skipulögðum svæðum breytir ekki staðaráhættu á viðkomandi lóð heldur snýr að heildaráhættu. Ef Veðurstofu Íslands er falið að setja skilyrði um þéttingu byggðar eða krefjast sérstakra styrkinga á mannvirkjum verður að liggja fyrir í lögum eða reglugerð hvernig slíkt mat er unnið, hvaða mælikvarðar gilda um ásættanlega heildaráhættu og hvernig tryggt er jafnræði milli svæða og sveitarfélaga. Öfyrirsjáanleiki að þessu leyti getur haft veruleg íþyngjandi áhrif á skipulagsvald sveitarfélaga, verðmæti lóða og byggingarréttindi íbúa.

Jafnframt leggur Fjarðabyggð ríka áherslu á að við endurskoðun hættumats sé ráðherra **skylt** að skipa hættumatsnefnd með fulltrúum viðkomandi sveitarfélags, sbr. 2. mgr. 4. gr. laganna, en að það sé ekki látið vera valkvætt.

Tillaga að breytingu á 4. gr. frumvarpsins (breyting á 4. gr. laga nr. 49/1997):

Í stað orðanna „og er ráðherra heimilt að skipa hættumatsnefnd vegna endurskoðunarinnar, sbr. 2. mgr.“ í nýrri málsgrein 4. gr. laganna komi:

„... og skal ráðherra skipa hættumatsnefnd vegna endurskoðunarinnar, sbr. 2. mgr.“

Við nýja málsgrein 4. gr. laganna bætist:

„Mat á því hvort heimilt sé að þetta byggð og setning skilyrða þar um skal byggjast á hlutlægum, gagnsæjum og mælanlegum viðmiðum um staðar- og heildaráhættu sem nánar skal kveðið á um í reglugerð.“

6. Um eftirlit og hlutverk aðila og aðkomu ríkisins að vörnum og tilfærslu skíðasvæða

Fjarðabyggð tekur undir að skýra þurfi betur hlutverk og ábyrgð aðila, m.a. hvað varðar eftirlit með snjóflóðahættu.

Þegar dagleg ábyrgð á eftirliti á skipulögðum skíðasvæðum er lögð á rekstraraðila verður að tryggja að þeir hafi lögvarinn aðgang að sérfræðipækkingu, úrvinnslu gagna og viðvörunum Veðurstofu Íslands án endurgjalds.

Jafnframt bendir Fjarðabyggð á að skipulögð skíðasvæði landsins, þ.m.t. í Fjarðabyggð, búa mörg hver við að hluti lyftubúnaðar eða mannvirkja er staðsettur á staðfestum ofanflóðahættusvæðum þar sem hættumat var ekki í sama formi þegar uppbyggingmannvirkjanna átti sér stað. Þótt daglegt eftirlit sé á hendi rekstraraðila getur viðvarandi hættuástand ekki verið leyst til frambúðar með eftirliti einu saman. Kostnaður við að reisa varanleg varnarvirki eða ráðast í nauðsynlega tilfærslu og flutning á lyftubúnaði og mannvirkjum af hættusvæðum er sveitarfélögum og rekstraraðilum um megn.

Þar sem lög nr. 49/1997 mæla sérstaklega fyrir um að skipulögð skíðasvæði skuli sæta hættumati (sbr. 1. mgr. 4. gr.) er það eðlileg og nauðsynleg afleiðing að ríkið og Ofanflóðasjóður eigi lögbundna aðkomu að lausn mála þegar hættumat staðfestir verulega vó. Í mörgum tilvikum er þjóðhagslega mun hagkvæmara að Ofanflóðasjóður veiti framlag til að færa lyftur og mannvirki á örugg svæði frekar en að ráðast í gríðarlega kostnaðarsamar varnarframkvæmdir eða búa við hættu á tjóni.

Tillaga að breytingu á 3., 9. og 11. gr. frumvarpsins (breyting á 3., 11. og 13. gr. laga nr. 49/1997):

Við 3. mgr. 3. gr. laganna bætist nýr málslíður:

„Nánar skal kveðið á um eftirlitsskyldur rekstraraðila skipulagðra skíðasvæða í reglugerð, þar á meðal um aðgengi rekstraraðila að sérfræðiráðgjöf, mæligögnum og spám Veðurstofu Íslands án endurgjalds.“

Við 11. gr. laganna (9. gr. frumvarpsins) bætist ný málsgrein:

„Sveitarstjórn er heimilt að gera tillögu til ofanflóðanefndar um framlag úr Ofanflóðasjóði til gerðar varnarvirkja eða tilfærslu og flutnings á lyftubúnaði og mannvirkjum starfandi skipulagðra skíðasvæða af staðfestum hættusvæðum á örugg svæði, enda sýni heildstætt mat að slíkt sé nauðsynlegt til að tryggja öryggi og feli í sér hagkvæmari kost en gerð hefðbundinna varna.“

Við 1. mgr. 13. gr. laganna (11. gr. frumvarpsins) bætist nýr tölulíður:

„7. tölul.: Kostnað við undirbúning, gerð varnarvirkja eða tilfærslu mannvirkja á starfandi skipulögðum skíðasvæðum skv. 11. gr., allt að 99%.“

7. Um framkvæmd og hlutverk Vegagerðarinnar

Mikil þekking hefur byggst upp í tengslum við uppbyggingu varna víða um landið og mikilvægt er að sú sérþekking verði áfram nýtt, hvort sem Vegagerðinni eða öðrum verður falin umsjón einstakra framkvæmda. Heimild stofnunarinnar til að taka að sér slík verkefni fjölgar valkostum við val á umsjónaraðila. Sveitarfélagið leggur þó áherslu á að samráð fari fram milli Ofanflóðasjóðs og viðkomandi sveitarfélags og að á grundvelli þess samráðs verði ákveðið hverjum sé falin umsjón einstakra verkefna.

Tillaga að breytingu á 13. gr. frumvarpsins (breyting á 6. gr. laga nr. 120/2012):

Ný málsgrein við 6. gr. laganna orðist svo:

„Vegagerðinni er heimilt með samningi að taka að sér verkefni fyrir ríki og sveitarfélög sem tengjast vörnum gegn ofanflóðum, sbr. lög um varnir gegn snjóflóðum og skriðuföllum. Ákvörðun um að fela Vegagerðinni umsjón eða framkvæmd slíkra verkefna skal ávallt tekin að höfðu samráði við og með samþykki hlutaðeigandi sveitarstjórnar.“

Samantekt

Fjarðabyggð lýsir yfir eindregnum vilja til samstarfs við stjórnvöld og Alþingi um áframhaldandi vinnu við frumvarpið og hvetur umhverfis- og samgöngunefnd til að taka framangreindar breytingartillögur til efnislegrar afgreiðslu við meðferð málsins.

Virðingarfyllt,

f.h. Fjarðabyggðar,

Jóna Árný Þórðardóttir